

BENDROSIOS 2008 M. NACIONALINIO 6 IR 10 KLASIŲ MOKINIŲ PASIEKIMŲ TYRIMO IŠVADOS

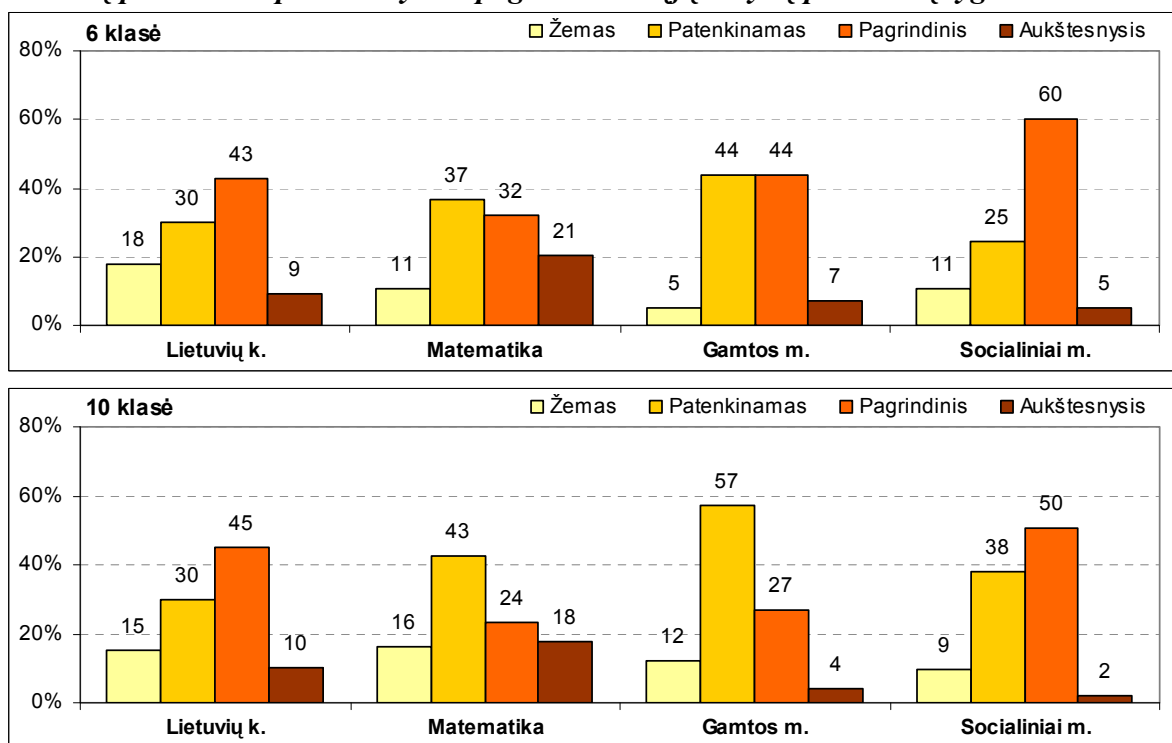
(apibendrinat ir ankstesnių Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų duomenis)

Mokinių mokymosi pasiekimai

Rezultatai pagal pasiekimų lygmenis. Tyrimo rezultatai rodo, kad didžiosios daugumos mokinių pasiekimai yra pagrindinio ir patenkinamo (atitinkančio minimalius standartų reikalavimus) lygmens. Mokinių, kurių pasiekimai yra aukštesniojo lygmens, yra palyginti nedaug, nuo 2 iki 10 procentų, išskyrus matematiką, kur jų yra daugiau – 21 procentą 6 klasėje ir 18 procentų 10 klasėje. Mokinių, kurių pasiekimai aukšti, yra mažiau (išskyrus gamtos mokslus, 6 klasę), nei tų, kurių pasiekimai yra žemi (netenkinantys Bendrųjų programų ir standartų reikalavimų). Mokinių, kurių pasiekimai žemi yra nuo 5 iki 18 procentų (nelygu koks dalykas ir klasė). Šis svarbus bendrojo ugdymo rodiklis kol kas negerėja.

Nustatytas didelis mokinių lietuvių kalbos ir matematikos pasiekimų išsibarstymas – yra santykinai daug mokinių, kurių šių mokomųjų dalykų pasiekimai yra aukšti, ir mokinių, kurių pasiekimai yra žemi.

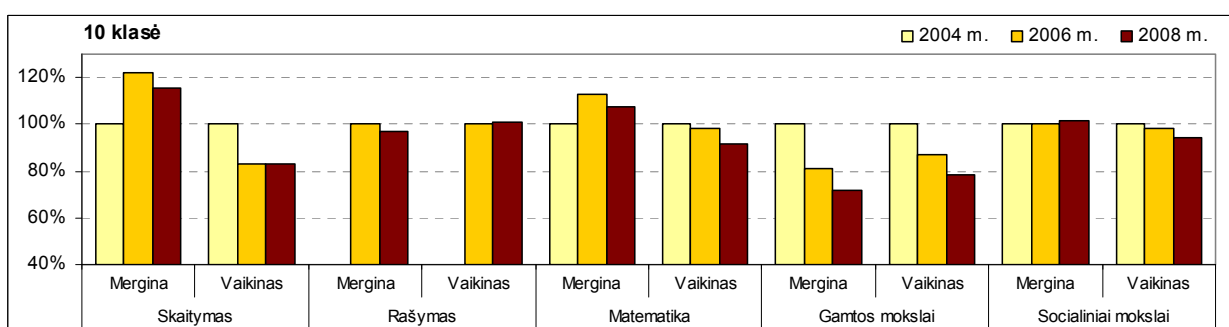
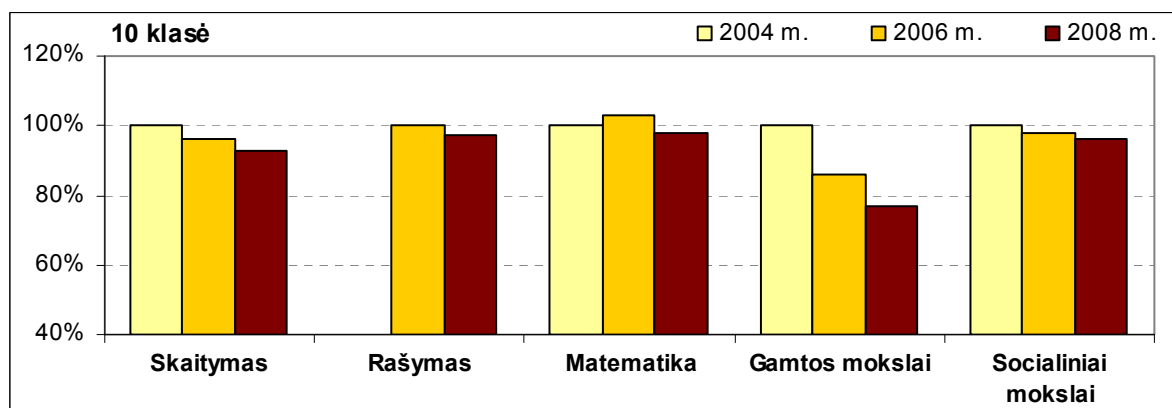
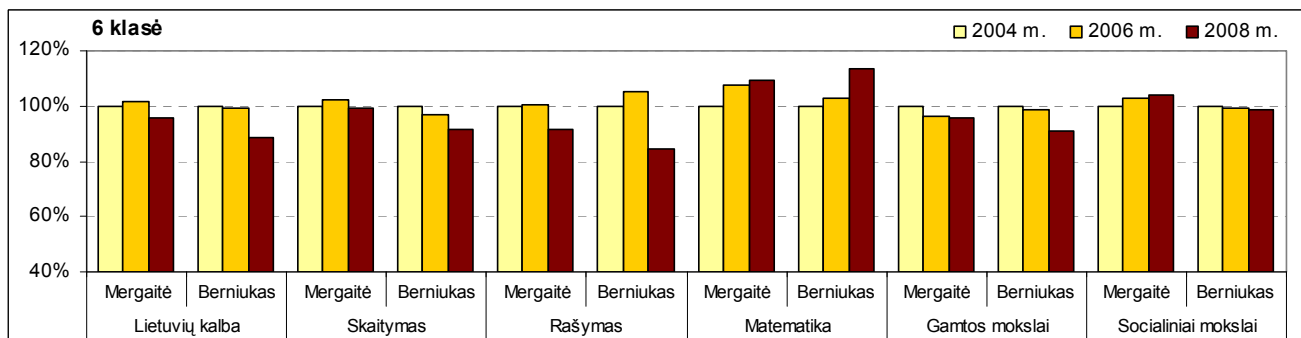
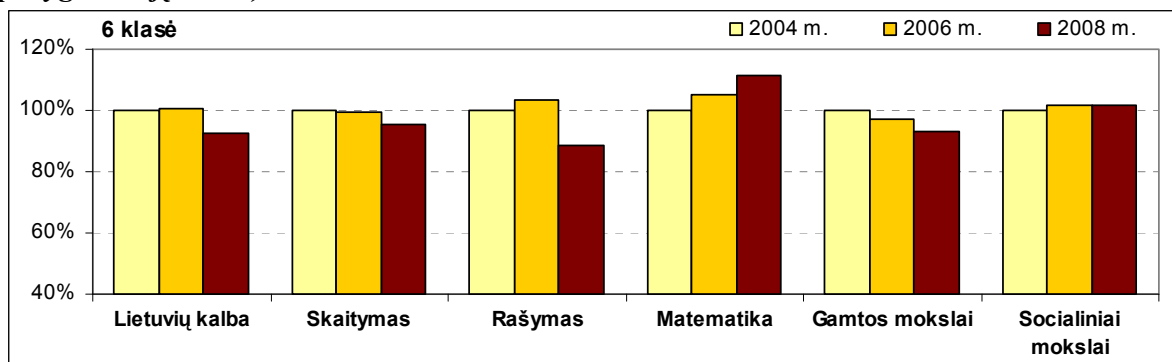
Mokinių procentinis pasiskirstymas pagal mokomųjų dalykų pasiekimų lygmenis

Pasiekimų dinamika. Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatų analizė rodo, jog 6 klasėje mokinių matematikos pasiekimai nuo 2004 m. lėtai, bet pastoviai, gerėja. Socialinių mokslų srityje pokyčių beveik nėra, tuo tarpu lietuvių gimtosios kalbos ir gamtos mokslų mokinių pasiekimai, lyginant su 2006 m., mokinių pasiekimai sumažėjo. 10 klasėje dvejų metų (2006 ir 2008 m.) rezultatų palyginimas rodo, jog 2008 metais, mokinių pasiekimai visose tirtose srityse buvo žemesni nei prieš dvejus metus. Ryškiausia pasiekimų žemėjimo tendencija, lyginant 2004, 2006 ir 2008 m. tyrimų rezultatus, užfiksuota gamtos moksluose.

Mokinių pasiekimų dinamikai nacionaliniuose mokinių pasiekimų tyrimuose matuojama kartojant testus – t.y. daliai tiriamųjų sekančiame, po dvejų metų vykstančiame, tyrime duodamos ankstesnio tyrimo užduotys. Tai leidžia gauti gana patikimus rezultatus apie mokinių pasiekimų kitimą.

Kartojamos dalies rezultato santykinis kitimas (atskaitos tašku laikant 2004 m. rezultatą ir prilyginant jį 100%)

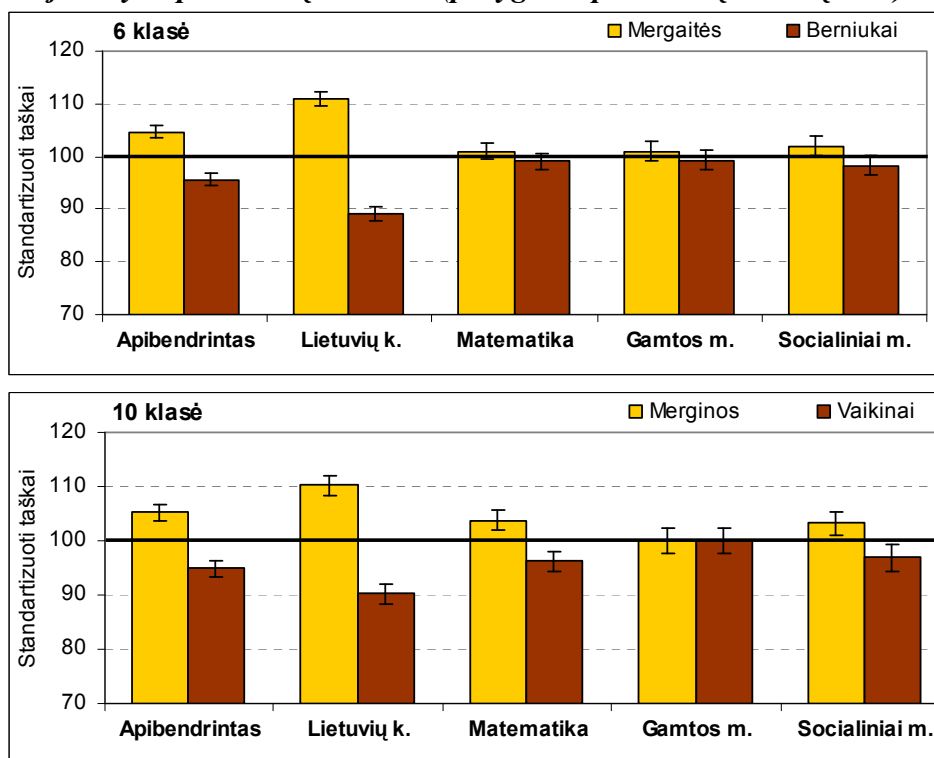

Mergaičių ir berniukų rezultatai

Kaip rodo nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai, šalyje egzistuoja ženklūs mergaičių ir berniukų mokymosi pasiekimų skirtumai. Apibendrintas mergaičių pasiekimų rodiklis yra statistiškai reikšmingai aukštesnis nei berniukų, tačiau situacija nėra vienoda pagal skirtingas ugdymo sritis ir klases. Ypač mergaičių ir berniukų pasiekimų skirtumų požiūriu išsiskiria lietuvių gimtoji kalba – mergaičių ir teksto suvokimo ir teksto kūrimo pasiekimai yra žymiai aukštesni nei berniukų. Tačiau, analizuojant kitų sričių keletu metų tyrimų rezultatus, ryškėja panašios nepageidautinos tendencijos – mergaičių pasiekimai santykinai didėja lyginant su berniukų pasiekimais. 10 klaseje mergaičių

pasiekimai yra statistiškai reikšmingai aukštesni nei berniukų visose tirtose srityse, išskyrus gamtos mokslus.

Mergaičių ir berniukų pasiekimai pagal mokomuosius dalykus, lyginat juos su Lietuvos mokinių to mokomojo dalyko pasiekimų vidurkiu (prilyginus pasiekimų vidurkį 100)

Pasiekimų skirtumai pagal vietovės urbanizacijos lygmenį ir pagal mokyklos tipą

Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatai rodo statistiškai reikšmingus mokinių pasiekimų skirtumus pagal vietovės, kurioje yra mokykla, urbanizacijos lygmenį ir mokyklos tipą. Tai yra mūsų švietimo sistemos silpnybė. Tačiau sugretinus keletą metų rezultatus randame požymių, jog šie skirtumai palaipsniui mažėja ir tai yra geras ženklas. Vis dėlto 10 klasėje šie skirtumai tebėra gana ryškūs, ypač pagal mokyklos tipą.

Rezultatų skirtumai tarp skirtingų mokyklų tipų yra didesni nei lyginant rezultatus pagal vietovės urbanizacijos lygmenį, ypač vyresnėse klasėse.

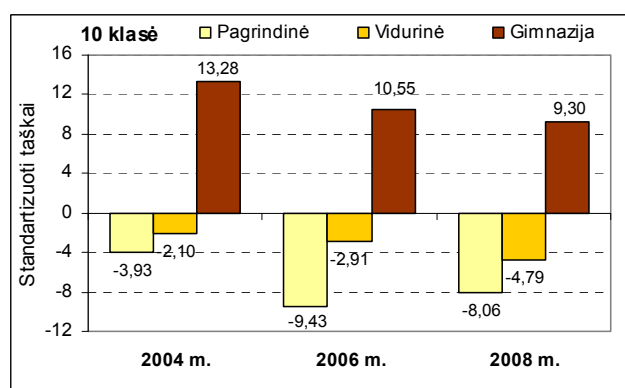
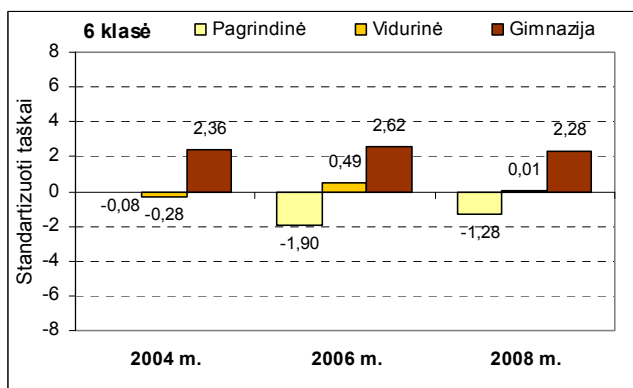
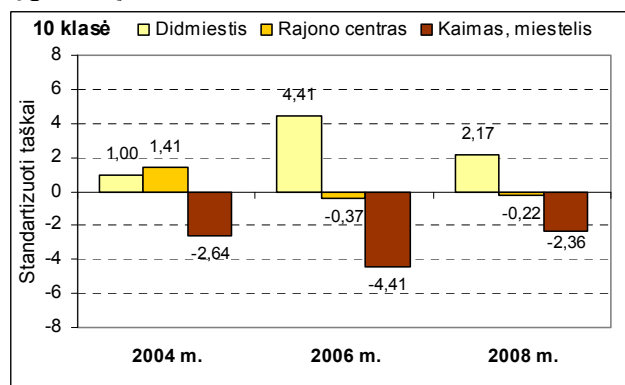
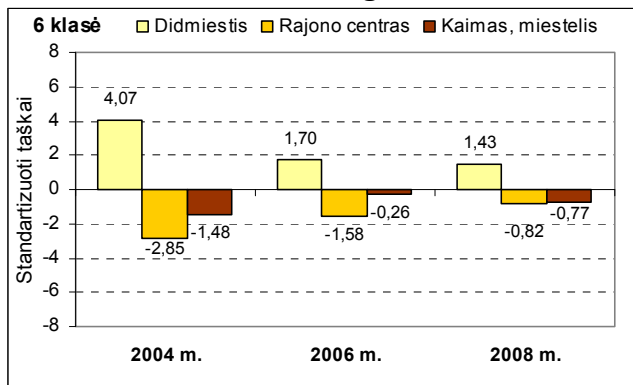
Problemiškiausia, skirtumų tarp kaimo ir miesto ir tarp mokyklų tipų požiūriu, yra situacija kaimo mokyklų 4 klasėse ir pagrindinių mokyklų 10 klasėse.

Kaip ir ankstesnių tyrimų metu, vidutiniškai aukščiausi pasiekimai buvo mokinių, kurie mokėsi didmiesčių mokyklose, žemiausi – kaimo/miestelio mokyklose, lyginant pagal mokyklos tipą, aukščiausi buvo mokinių, besimokančių gimnazijos klases turinčiose mokyklose, žemiausi – pagrindinėse mokyklose. Šiuos skirtumus rodo tiek testų rezultatai, tiek sukuriamos pridėtinės vertės (mokyklos indėlio į mokinių pasiekimus, nepriklausomai nuo mokinių socialinės ekonominės aplinkos namuose) įverčiai. 10 klasėje mokinių pasiekimų skirtumai pagal urbanizacijos lygmenį ir mokyklos tipą yra ryškesni.

Išanalizavus keletą metų 4, 6, 8, 10 klasių tyrimų rezultatus galima daryti išvadą: pradiniam ugdyme stipriausias pozicijas (aukščiausi pasiekimai ir sukuriama pridėtinė vertė) užima darželiai-mokyklos ir atskiros pradinės mokyklos, tuo tarpu gimnazijų pozicijos pradiniam ugdyme silpnėja, kas susiję su natūraliu gimnazijų, kaip mokyklos tipo išsigryninimo procesu. Probleminė sritis pradiniam ugdyme yra kaimo mokyklos – šiose mokyklose besimokančių mokinių pasiekimai, o taip pat ir sukuriama vertė yra žemiausi, bei ryškėja šios grupės mokinių pasiekimų žemėjimo tendencija. Pagrindiniame ugdyme 6 ir 8 klasėse mažėja skirtumai tarp skirtingo urbanizacijos lygmens vietovėse esančių mokyklų bei skirtingų mokyklų tipų mokinių pasiekimų. 10 klasėje taip pat galima išvelgti pasiekimų skirtumų pagal minėtus aspektus mažėjimo tendenciją, tačiau jie

mažiau ryškūs nei žemesnėse klasėse. 6 ir 8 klasių tyrimų rezultatai leidžia daryti prielaidą, jog stiprėja pagrindinių mokyklų pozicijos – šiai kategorijai priklausančių mokyklų sukuriama pridėtinė vertė šiek tiek didėja. Tuo tarpu gimnazijų tiek testų rezultatai, tiek sukuriama pridėtinė vertė kiek žemėja (tikriausiai todėl, kad gimnazijos darosi masiškesnės). 10 klasėje, lyginant skirtingų tipų mokyklose besimokančių mokinių pasiekimus, aukštais rezultatais išsiskiria gimnazijos klases turinčios mokyklos, o pagrindinėse mokyklose besimokančių dešimtokų pasiekimai ir pridėtinė vertė yra gana žemi.

Mokyklų sukuriama pridėtinė vertės skirtumai išmatuoti standartizuotais taškais (lyginant su Lietuvos vidurkiu, kuris diagramose atitinka nulinę padalą)

Skirtumai tarp mokyklų (4 ir 6 klasėse)

Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimo rezultatų analizė rodo, jog mokyklos Lietuvoje yra gana skirtingos. Ugdymo kokybė mokyklose skiriasi daugeliu aspektų – pagal apibendrintus bei atskirų ugdymo sričių mokinių testų rezultatus, mokyklų sukuriama pridėtinė vertė, mokinių mokyklos klimato vertinimą ir pan. Vienu iš svarbių bendrojo lavinimo sistemos lygių galimybių rodiklių tarptautinėje praktikoje yra laikomas mokinių pasiekimų išsibarstymo tarp šalies mokyklų santykis su mokinių pasiekimų išsibarstymu tarp šalies mokinių. 2008 m. tyrimo duomenys patvirtina, kad pagal šį rodiklį, Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos 6 klasių lygmenyje yra santykinai vienodos ir galima tikėtis, kad mokiniai turi pakankamai (pagal pasaulinius standartus) lygias galimybes įgyti kokybišką išsilavinimą. Tačiau pagal kai kuriose šalyse, pavyzdžiui Skandinavijoje, taikomus griežtesnius standartus tokie skirtumai tarp mokyklų būtų vertinamai kaip pernelyg dideli, keliantys grėsmę socialinei sanglaudai.

Reikia atkreipti dėmesį, kad pagal 2007 m. tyrimo duomenis, 4 klasių mokinių pasiekimų skirtumai tarp mokyklų yra kiek didesni ir keliantys tam tikrą susirūpinimą lygių galimybių užtikrinimo pradiniam ugdyme požiūriu.

Mokinių požiūris į mokomuosius dalykus

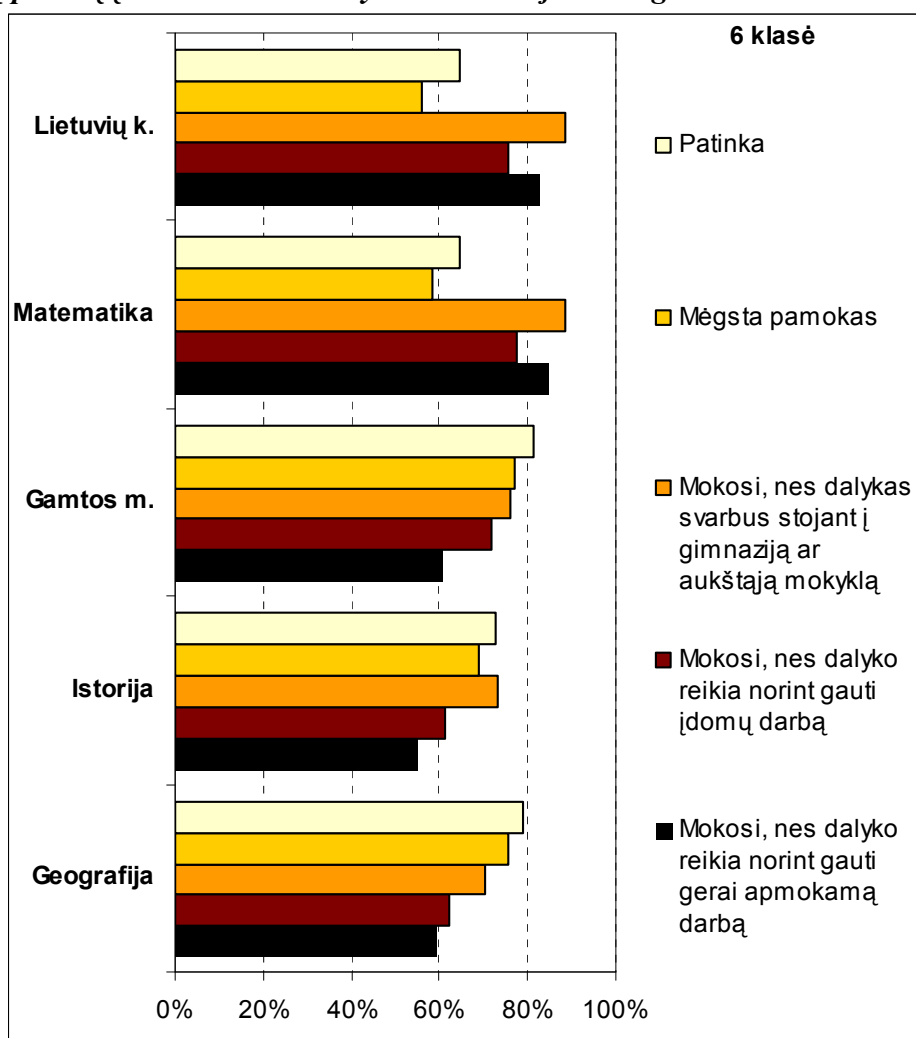
Daugumą mokomųjų dalykų mokiniai vertina pakankamai pozityviai, tačiau ir šioje tyrimo srityje (lyginant atskirus dalykus, klases, mergaičių bei berniukų požiūrį) galima rasti svarbių skirtumų. 6 klasės mokinių šie vertinimai yra pozityvesni nei dešimtokų: pritariančių, jog patinka

vienas ar kitas mokomasis dalykas dalis 6 klasėje buvo nuo 64,4 (lietuvių kalba) iki 81,2 (gamtos mokslai) proc., dešimtoje – nuo 42,5 (chemija) iki 79,5 (geografija) proc.

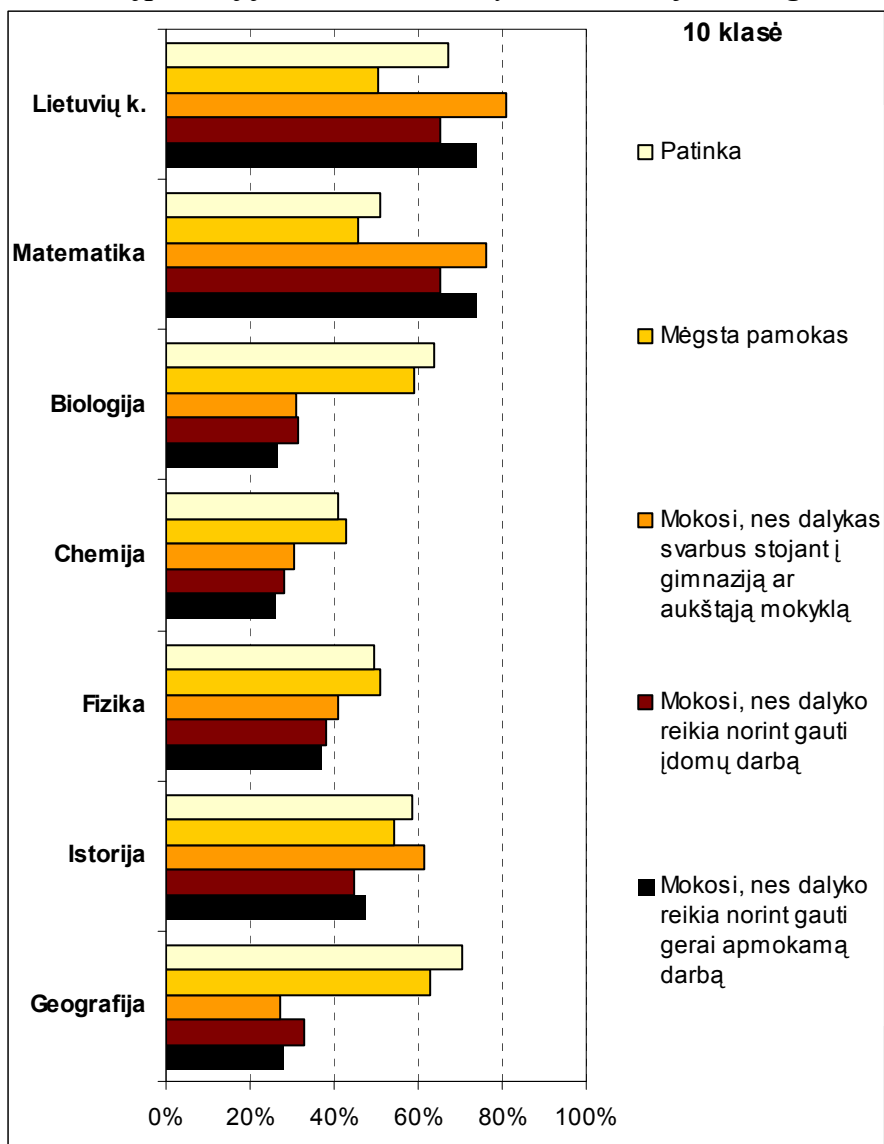
Vertinant mokinių požiūrį į mokomuosius dalykus buvo vertinama keletas aspektų – ar mokiniams patinka dalykas, pamokos, ar įdomu mokytis, ir ar dalyko mokomasi nes jo reikės ateityje – stojant į gimnaziją ar aukštąją mokyklą, norint įgyti įdomų ar gerai apmokamą darbą. Šeštokai daugumą pateiktų aspektų apie požiūrį į dalykus – vertino vienodai pozityviai. Tuo tarpu dešimtokų požiūris į dalyką jo įdomumo bei jo reikalingumo ateityje aspektais buvo skirtingas. Tarp dalykų, kurie dešimtokams patinka, mėgsta pamokas ar įdomu mokytis, daugiausiai teigiamų atsakymų buvo geografijos atveju, tuo tarpu mokosi nes dalyko/ų reikės ateityje – lietuvių kalba, matematika ir istorija. Fizika, chemija, biologija, geografija šiuo aspektu mokiniams neatrodo svarbūs. Mažiausiai patinkantys dalykai dešimtokams buvo chemija ir matematika, taip pat fizika.

Tik apytikriai pusė dešimtokų mėgsta lietuvių kalbos, matematikos, fizikos, istorijos pamokas. Dar nepopuliareesnės tarp dešimtokų yra chemijos pamokos. Tarp šeštokų gana nepopuliarios yra lietuvių kalbos pamokos. Kyla pagrįstas klausimas, kaip nelabai geras mokinių požiūris į atskirų dalykų pamokas paveikia jų mokymosi rezultatus. Norint atsakyti į šį klausimą, reikia giliau išanalizuoti tyrimo duomenis, tačiau labiausiai tikėtina, kad blogas požiūris negatyviai veikia ir mokymosi rezultatus.

Šeštokų požiūrį į mokomuosius dalykus iliustruojanti diagrama

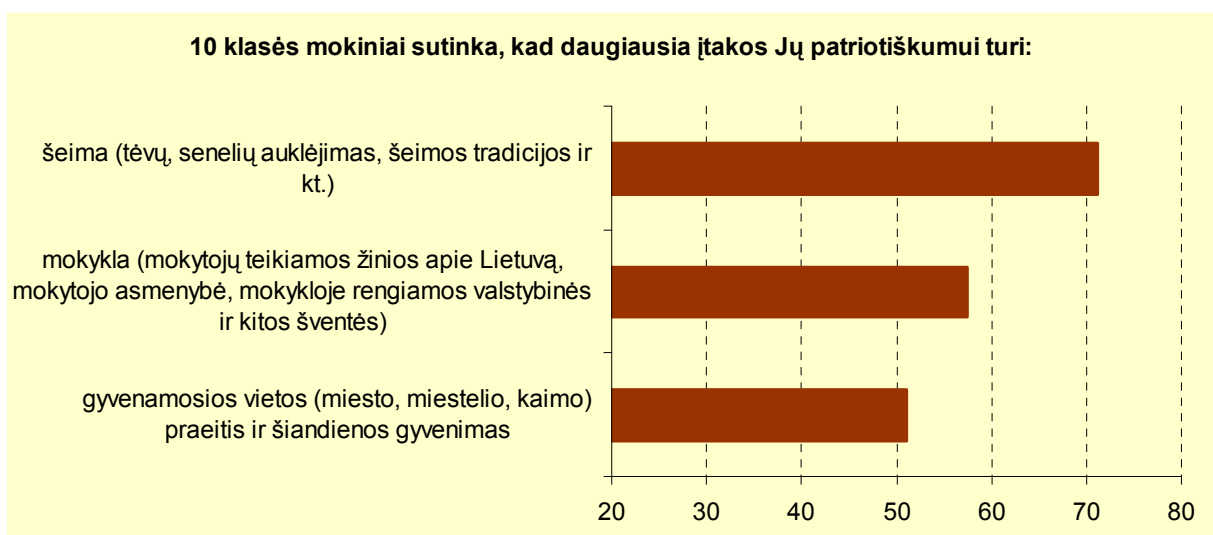

Dešimtokų požiūrį į mokomuosius dalykus iliustruojanti diagrama

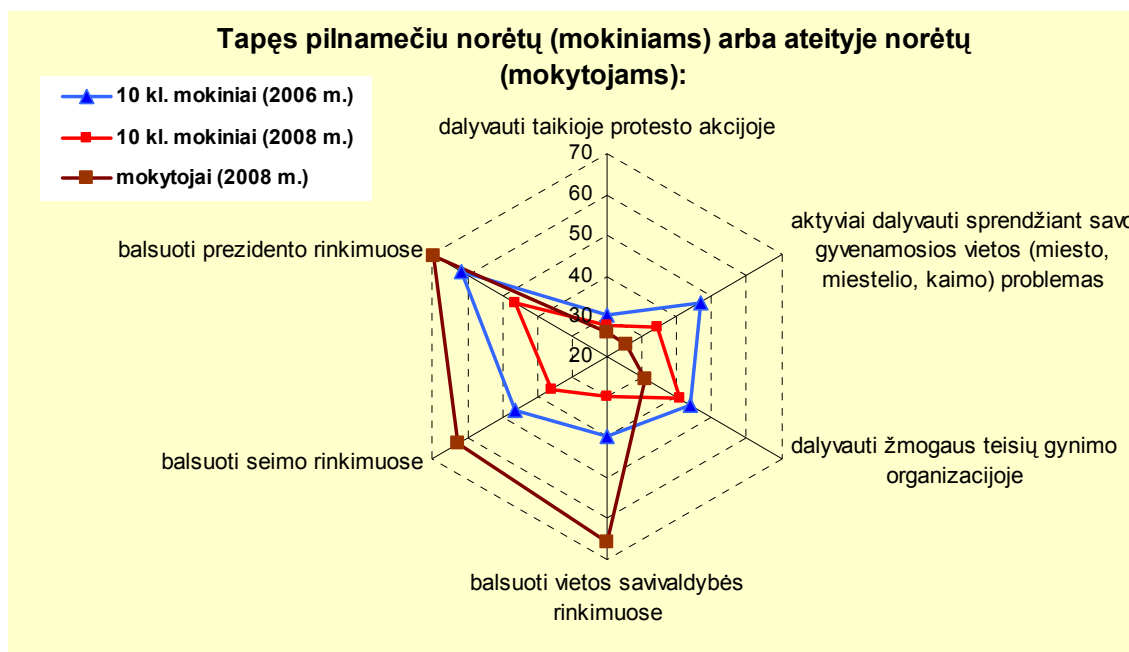

Mokinių pilietiškumo situacija

Nors, remiantis tyrimo duomenimis, daugiausiai įtakos 10 klasės mokinių patriotiškumui turi šeima, tačiau mokykla, šiuo požiūriu, nuo šeimos atsilieka palyginti nedaug (žr. diagramą). Jai tenka didelė atsakomybė ugdant jaunosios kartos patriotiškumą.

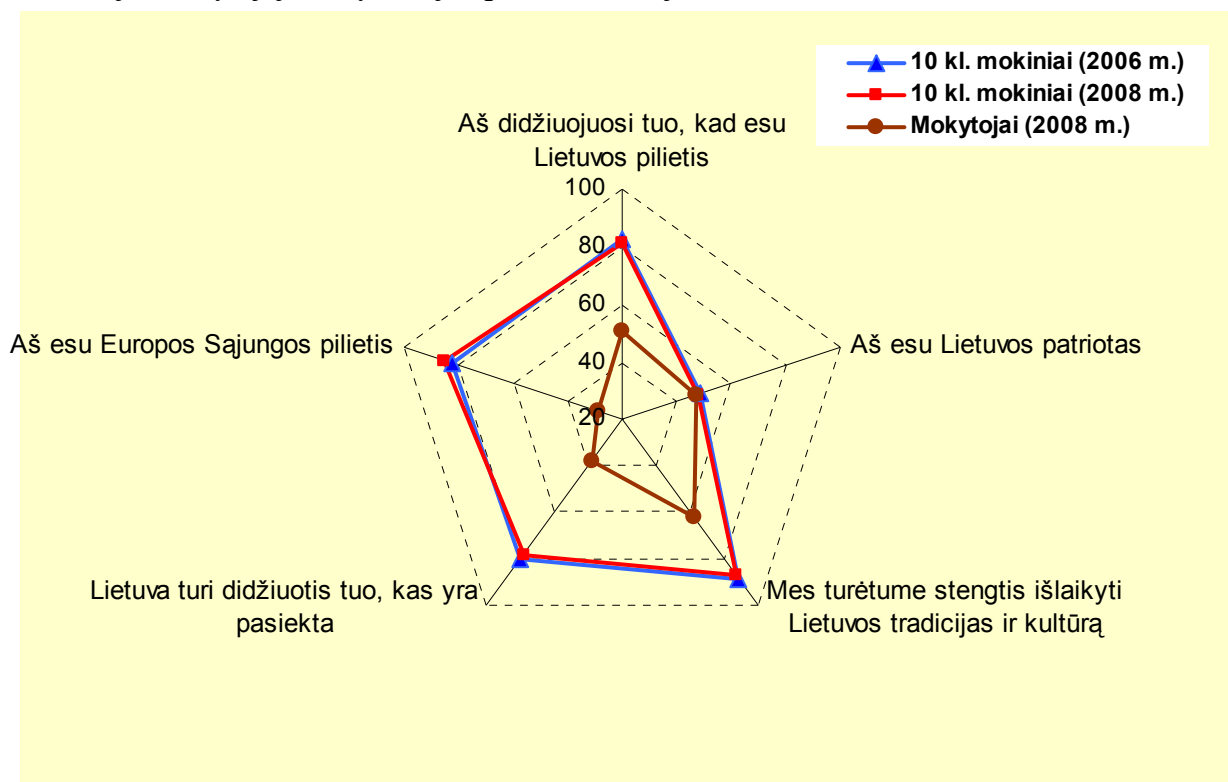

Palyginus 2006 ir 2008 m. metų tyrimų rezultatus, užfiksuotas žymus dešimtokų noro aktyviai įsitraukti į pilietinę veiklą sumažėjimas. Įdomu, kad Lietuvos mokinių pilietinio ir politinio dalyvavimo nuostatos ženkliai skiriasi nuo mokytojų. Mokytojams patrauklesnės yra tos veiklos, kuriose jie užima minimaliai aktyviais dalyvio pozicijas – balsavimas prezidento, seimo, vietos savivaldos rinkimuose (balsavimą galima priskirti mažiausiai veiksmingoms piliečių dalyvavimo formoms, nes piliečiai tik netiesiogiai daro poveikį politiniam procesui).

Lietuvos mokiniai nusiteikę patriotiškai. Dauguma 10 klasės mokinių didžiuojasi tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis ir pasisako už tautinių vertybių išlaikymą (žr. diagramą žemiau). Tuo pat metu tyrimas atskleidė daug aukštesnį mokinių nei mokytojų identifikavimosi su Europos Sąjunga laipsnį – dauguma mokinių jaučiasi esą Europos sąjungos piliečiais. Mokytojai žymiai skeptiškiau vertina savo šalį nei mokiniai.

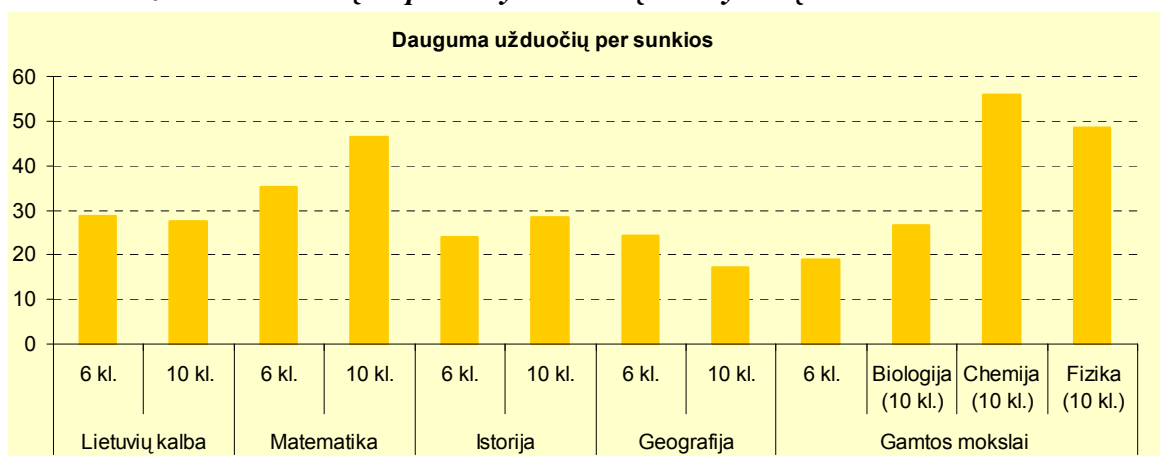
Mokinių ir mokytojų atsakymai į su pilietišku susijusius klausimus

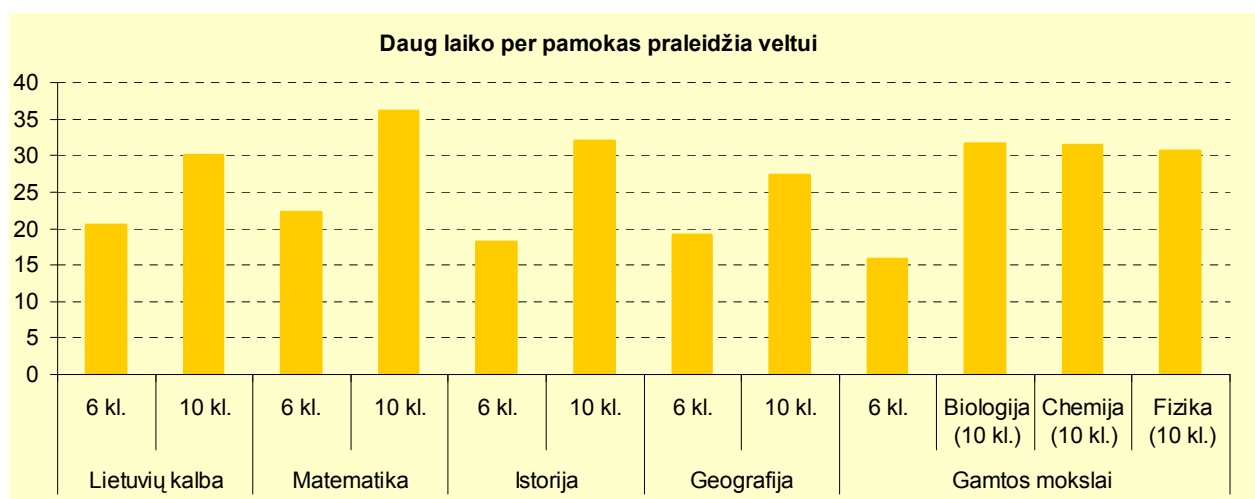
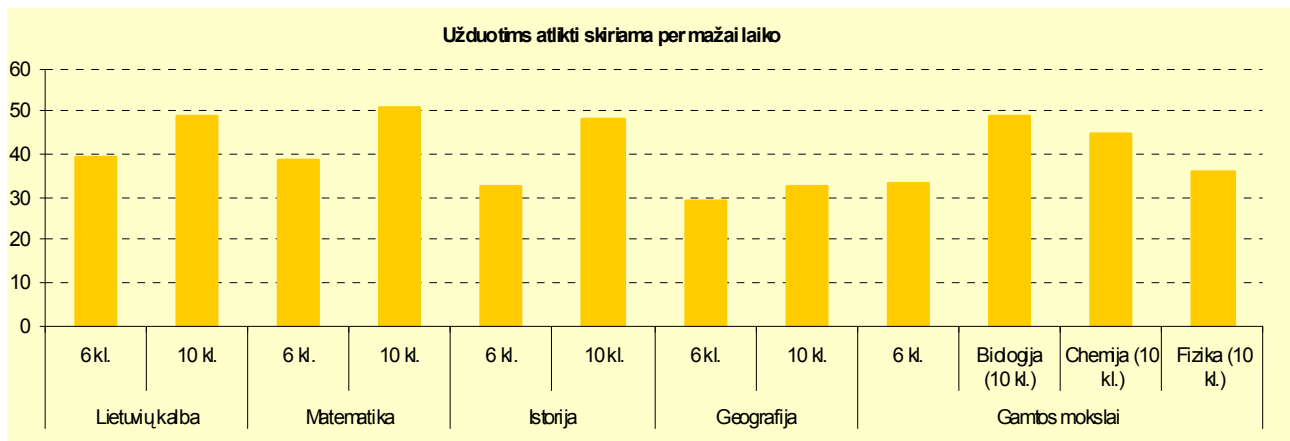

Mokymo individualizavimo situacija

Vis dar nepakankamai dėmesio skiriam ugdymo proceso individualizavimui ir diferencijavimui, ypač vyresnėse klasėse. Nepakankamas individualizavimas tebėra viena iš rimčiausių grėsmių ugdymo kokybei. Nuo penktadalio iki pusės mokinių (priklausomai nuo dalyko) teigia, kad dauguma užduočių pamokų metu jiems per sunkios (ypatingai tikslųjų mokslų, matematikos, fizikos, chemijos). Mažiausiai trečdaliui mokinių neužtenka laiko atlikti užduotis pamokų metu. Matyt dėl šių ir kitų panašių priežasčių apytikriai trečdalis dešimtokų sutinka su teiginiu, kad daug laiko pamokų metu jis praleidžia veltui.

Individualizavimo trūkumą atspindintys mokinių atsakymai į mokinio anketos klausimus

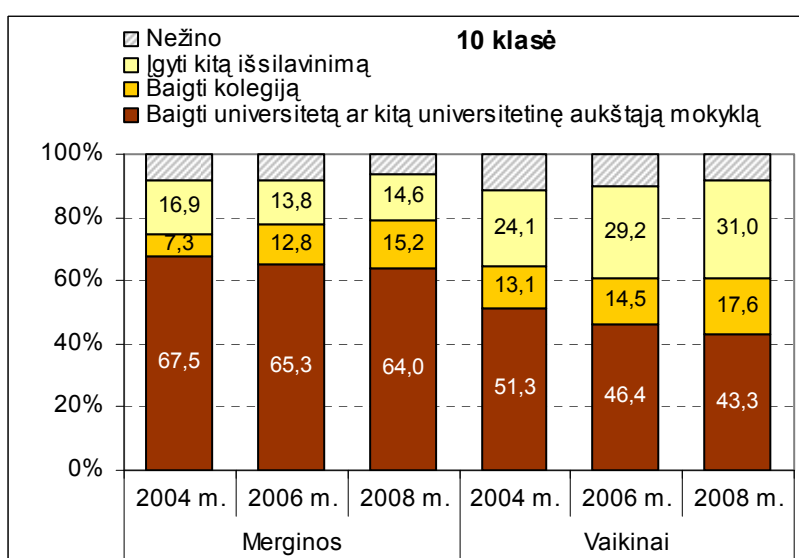
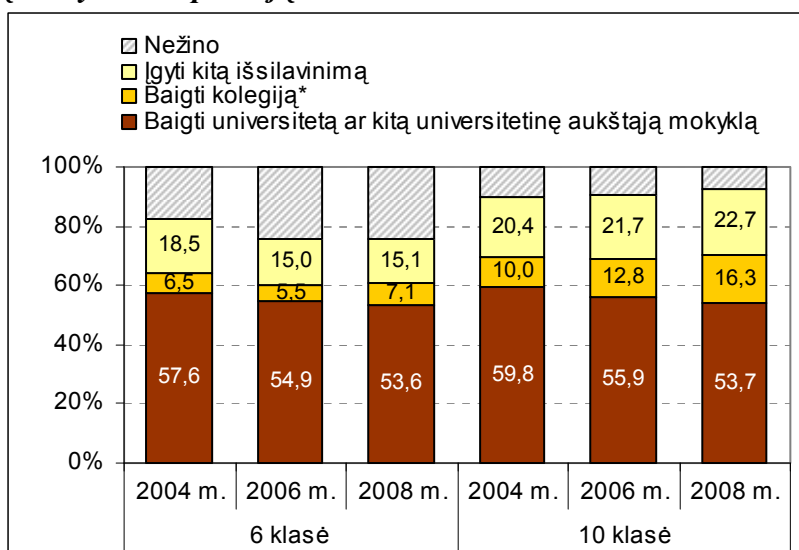

Mokymosi aspiracijų kaita

Apie pusė 10 klasės mokinių ketina tęsti mokslus aukštosiose universitetinėse mokyklose, tačiau per pastaruosius 4 metus ši dalis kiek sumažėjo. Tuo pat metu mokymosi kolegijose patrauklumas didėja, o mokinių, ketinančių mokytis profesinėse mokyklose dalis kinta nedaug. Aukštojo universitetinio išsilavinimo labiau linkę siekti merginos nei vaikinai. Keleto metų aspiracijų analizė rodo, jog ženklūs pokyčiai vyksta berniukų atsakymuose: ketinančių tęsti mokslą aukštojoje mokykloje berniukų dalis nuo 2004 iki 2008 metų sumažėjo dar 8 procentiniais punktais, tuo tarpu merginų dalis – tik 3,5 procentiniais punktais.

Mokinių mokymosi aspiracijų skirtumai ir kaita

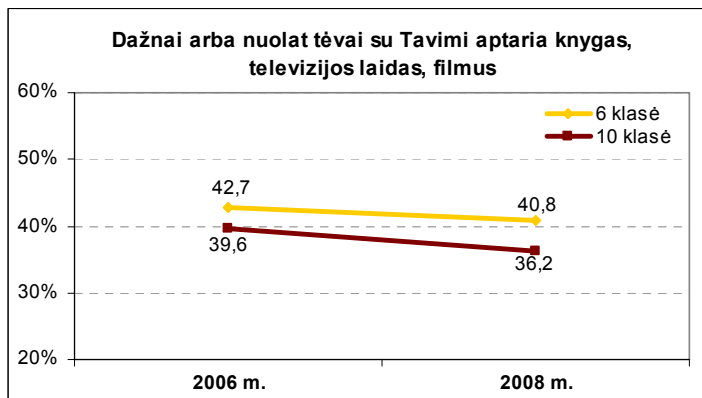
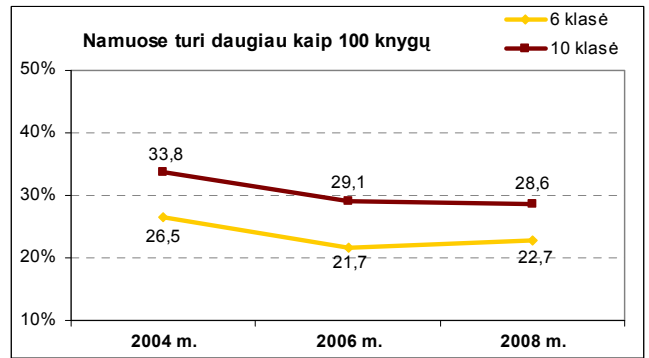
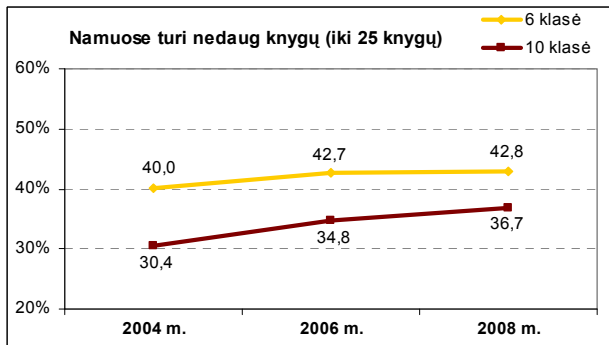
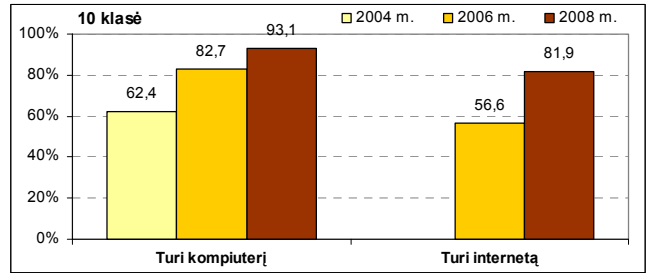
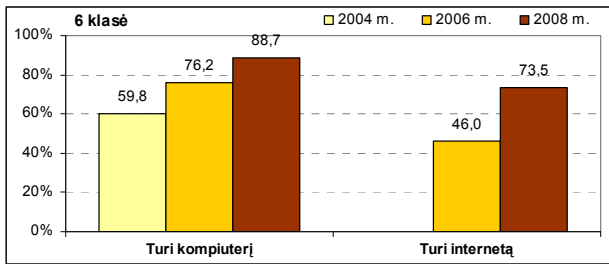

• Namų aplinkos kaita

Socialinių–edukacinių–ekonominių mokinių namų aplinkos aspektų analizė rodo, jog mokykla susiduria su naujais iššūkiais, susijusiais su mokinių namų aplinkos kaita – vaikai į mokyklą ateina su „kitokia“, ne visada geresne, patirtimi. Jų mokymosi sąlygos namie pasikeitė ne tik į gerąją pusę.

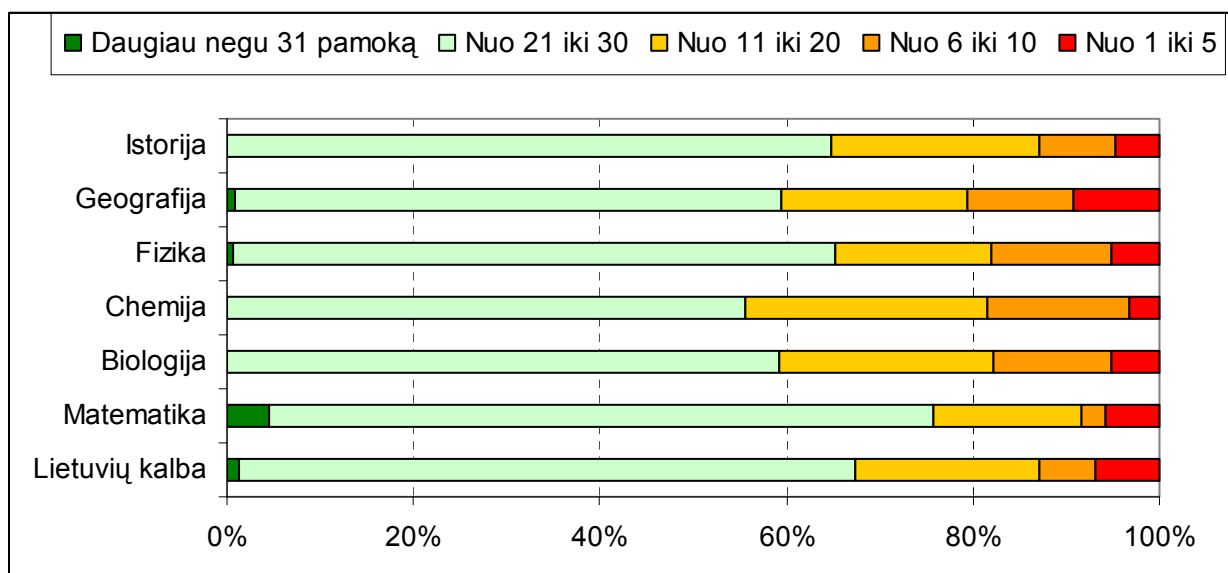
Edukacinės namų aplinkos analizė rodo, jog mokinių namuose mažėja knygų, o turinčių namuose kompiuterį, internetą mokinių dalis per keletą metų išaugo trečdaliu. Visuomenės gyvenimo tempas atsiliepia ir tėvų bei vaikų bendravimui. Keleto metų rezultatai rodo, jog tėvai mažiau bendrauja su vaikais, rečiau leidžia laisvalaikį, domisi vaikų mokymusi. Tai, jog tėvai mažai bendrauja su jais, vaikais, nes yra labai užimti nurodė 16 proc. šeštokų ir 18 proc. dešimtokų (2007 m. duomenimis 26 proc. ketvirtokų ir 16 proc. aštuntokų). Nemaža dalis mokinių gyvena nepilnose šeimose (apie 20 proc.), 10 proc. mokinių bent vienas iš tėvų dirba užsienyje.

Namų aplinkos rodikliai

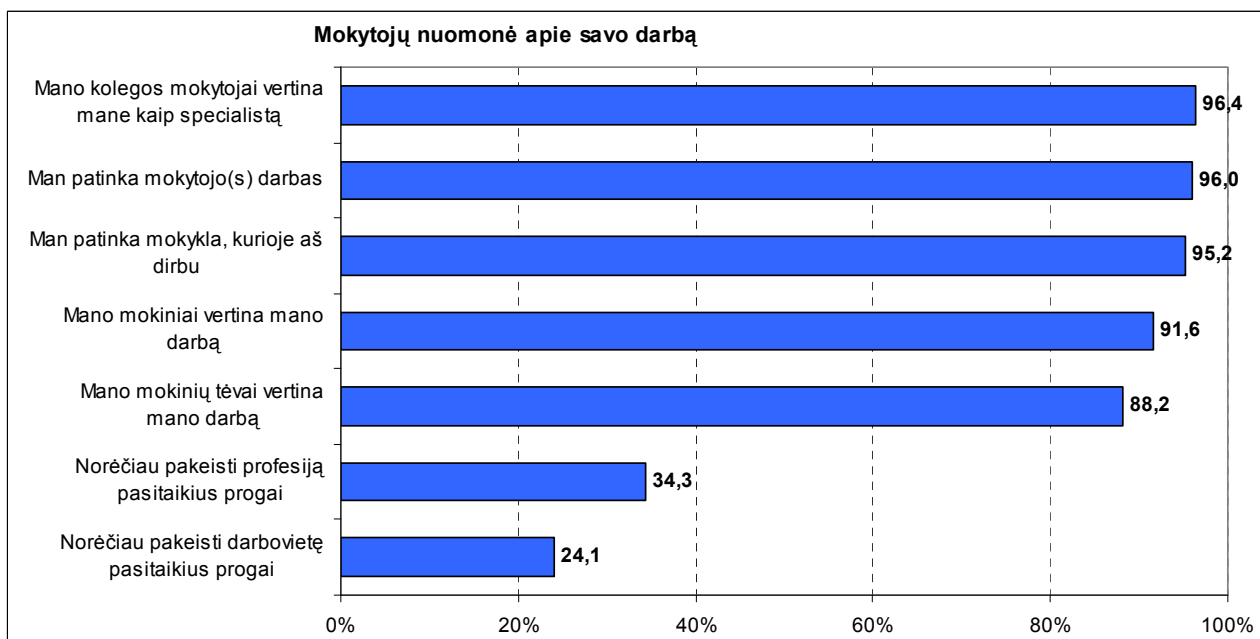

Mokytojų savijauta ir mokymosi poreikiai

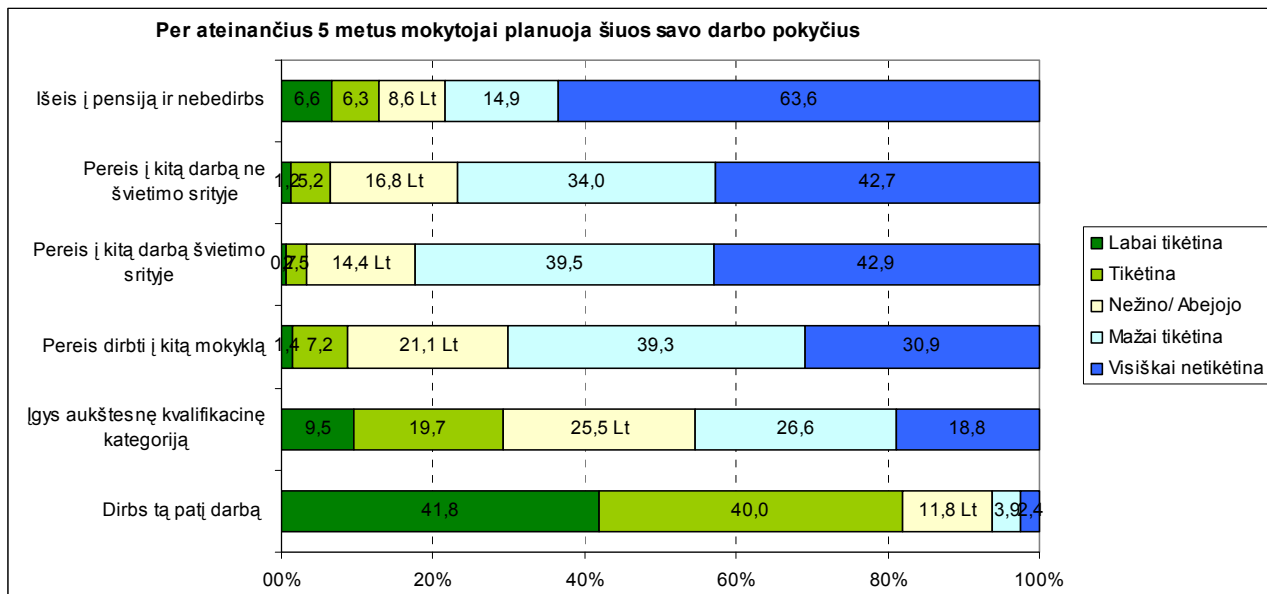
Dauguma mokytojų toje mokykloje, kurioje buvo vykdomas nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas, per savaitę turėjo daugiau kaip 20 pamokų (nuo 71,3 proc. (matematikos mokytojai) iki 51,5 proc. (chemijos mokytojai)). Mažiau kaip 10 proc. mokytojų nurodė, kad turėjo nuo 1 iki 5 pamokų per savaitę tirtoje mokykloje.

Beveik visi mokytojai palankiai vertina savo darbą: jie sutinka ar visiškai sutinka, kad jiems patinka mokytojo darbas ir mokyklą, kurioje jie dirba bei kad juos kolegos vertina kaip specialistą. Mokytojai taip pat mano, kad tiek mokiniai ir tiek tėvai vertina jų darbą. Tačiau ketvirtadalis mokytojų norėtų progai pasitaikius pakeisti darbovietę, o trečdalis – profesiją.

2008 metų tyrimo metu mokytų buvo paprašyta nurodyti kokių savo darbo pokyčius jie planuoja per artimiausius 5 metus. Dauguma mokytojų (81,8 proc.) nurodė, kad greičiausiai dirbs tą patį darbą. Apie 7 proc. mokytojų planuoja susirasti darbą ne švietimo srityje, pereiti dirbti į kitą mokyklą – 8,6 proc. Daugiau kaip ketvirtadalis mokytojų planuoja įgyti aukštesnę kvalifikacinę kategoriją.

Mokytojai nurodė, kad labiausiai jiems trūksta dalykinių žinių ir gebėjimų – kvalifikaciją dalyko naujovių srityje norėtų tobulinti 96,3 proc. mokytojų. Kitos mokytojams aktualios kvalifikacijos tobulinimo sritys - mokinių mokymosi motyvacijos kėlimas, gabių ir talentingų mokinių ugdymas, IT taikymas ugdymo procese. Šių sričių įgūdžius norėtų pagilinti daugiau nei 80 proc. mokytojų. Mažiausia dėmesio mokytojai skyrė mokinių, turinčių specialųjų ugdymosi poreikių mokymui, mokinių elgesio problematikai, diagnostiniam ir formuojamajam vertinimui – šiose srityse norėtų savo kvalifikaciją pagerinti nuo 56,4 proc. iki 65,8 proc. mokytojų. (patikrinti pagal klases).

